

YENİ TOPLUM
KURUCULARI
DERNEĐİ

Türkiye’de Düşünce

Prof. Dr. H. Polat GÜLKAN

2019

Düşünce nüvesi dünyada bir makas değişiminin eşiğindeyken, küreselleşme rüzgarı düşünmenin ve yeni fikri münasebetlerin yönünü çiziyorken, ülkemizde toplumsal sorunlarımızın çözümünü imar edebileceğimiz düşünsel bir akımı neden geliştiremiyoruz?

Bunun sebebi 1876'dan beri yürüttüğümüz (veya yürüttüğümüzü zannettiğimiz) parlamenter düzenin, uygulanan haliyle toplum katmanlarına kadar işleyen temel felsefesinin uzlaşma, fikri çarpışmanın fiziki çarpışmaya dönmemesi, ya hep ya hiç umdesinden ayrılmama esasına oturmamasında yatmaktadır. Parlamenter tartışma sadece 550 kişinin tartışması değildir. Ülke genelindeki siyasi münasebetlerin dozajı orada belirlenir. Meclis konuşmalarına hakim olan ton, espriden, kinayeden, lafi gediğine koyan ince mizahtan yoksundur ve arada sırada seviyesi iyice alçalan bir çizgi takip etmektedir. Kaba lisanla ifade edilen görüşler bir fikir akımına dönüşemez, toplumun etrafında birleşebileceği temel prensiplere evrilemez.

Türkiye'de politik etkiden uzak, modern dönemin ihtiyaçlarına karşılık gelebilecek düşünsel aydınlanmayı ve fikri mücadeleyi hangi paradigmlar üzerine inşa etmeliyiz?

Unutmamak lazımdır ki, "Batı" diye heves ettiğimiz kültür ve değer yargıları paketi kendi kültür ve değer yargılarından mutlaka ve her şartta daha üstün değildir. Japonya kendi benliğini feda etmeden oranın teknolojik ve iş ahlakı prensiplerini toplumuna mal edebilmiştir. Onlar Batı denildiğinde ezilip büzülen bir halk değildir. Düşünce aydınlanması iyi temellere oturan bir eğitimle başlar. Bunu her Milli Eğitim Bakanı kendi anlayışına göre belirlemez. Geniş mutabakat sonucu önünde bulunduğu eğitim ve fikir platformunu gerçekleştirmeye uğraşır. İsviçre milli eğitimi 200 sene evvel Pestalozzi tarafından belirlenen ana hatları takip etmektedir.

Dünya da bilim ve teknikte, ekonomide, inovasyonda, teknolojik dönüşümle de bütün büyük dönüşümlerin temel değeri bilgi eksenli düşünce iken, Türkiye'de siyasal ve duygusal değerlerden bağımsız bilgiyi ana değer olarak gören düşünce kültürü, neden son vagona ilerliyor?

Bunun kültürümüzün ayrılmaz parçası olan her şeyi devletten bekleyen, geri plana çekilip sadece yapılan veya yapılmaya çalışılan işleri tenkit etme alışkanlığına sahip fertlere bağlamak mümkündür. Teknolojide, bilimde, üretimde hazır konma geleneği hakimdir. Üniversitelerimizdeki araştırma ve geliştirme faaliyeti örnek alınan ülkelerdeki araştırmanın çoğu zaman bir tekrarı veya kopyasıdır. Basit misal: Bir süpermarkete girdiğinizde baktığınız temel tüketim nesnelere (diş macunları dahil) hep yurt dışı ürünlerin burada lisans ile imal edilen türleridir. Hep devlet desteği bekleyip kendi geliştirme-sini, ürün iyileştirmesini yapmayan sanayi yerinde saymaya mahkumdur.

Türkiye'de toplumu yeni bir inşa sürecine hazırlayabilecek düşünce hareketlerinin ortaya çıkmayışında siyasal iktidarlar tarafından düşüncenin geliştirilmesine yönelik dinamiklere izolasyon uygulandığını düşünüyor musunuz?

Siyasi iktidar dediğiniz yine biziz. Yeni zannıyla öne sürülen fikirlerin çoğu ithaldir. 1960lı, 70li yılların modası olan "sol" düşünce de bölük pörçük kabul gören, işe yaramayan kısımları kesilmiş felsefelerdi. Bir ara iktidar dahi oldular. Ülke ileri gitti mi? Zannetmiyorum. Sadece düşünce tayfının karşı kısımları birbirlerini kuvvet kullanarak yok etmeye uğraştı. Fikir hareketleri tepeden inme şeylerden daha çok toplum dinamiklerinin doğurduğu nesnelere. Bu konudaki zafiyetimizi dogmalara pek meraklı eğitim sistemimizde aramak lazımdır.

Türkiye'de yeni bir düşünce hareketinin filizlenemiyor olmasında bilgi ve düşünce olguları

arasında kurulması gereken ilişkinin geliştirilemiyor olması görülebilir mi? Bu süreçte toplumun düşünce dünyasında işleyebileceği modern bilgi aydınları tarafından aktarılamıyor (aktarılmıyor) mu? Bu eylem bilinçli bir eylem midir?

Bilinçli değildir. Kültür mirasımızdır. Ülkede fikir geliştirmeye yönelik ödüllendirme mekanizmaları yok değildir. Araştırma-yayın ödülleri, diğer destekler yetersiz değildir. Yetersiz olan bunlardan faydalanmayı bilen kadroların azlığıdır.

Tarihin birçok evresinde görüleceği üzere, toplumların yeniden inşa edildiği süreçler düşünce akımlarının ve fikri mücadelelerin ortaya çıktığı süreçlerdir. Türkiye'de çağdaş tarihin rotasını değiştirebilecek düşünce akımı, toplumu bu fikri dünyaya ikna etmekle mi yahut inşa etmeyi düşünmekle mi başlamalıdır?

Pek geniş bir sualdir. Türkiye'de çağdaş tarihin rotasını değiştirecek fikir üretmek pek iddialı olur çünkü bu tür projede yalnız kalmayacağımız aşikardır. Türkiye'nin yerinin belirlenmesi daha önceliklidir. Bunu kuvvetli siyasi lider kadroları yapabilir.

Türkiye'de yeni bir düşünce akımının tasavvur edilemiyor ve gerçekleştirilemiyor olmasında, düşünce gücümüzü ve enerjimizi kısır çekişmelerle/çatışmalarla tüketiyor olmak, bizi halihazırda çevremizde ve dünyada cereyan eden düşünsel gelişmelerden dönüşümle uzaklaştırıyor mu?

Muhakkaktır. Anketin ikinci sualine verdiğim cevapta buraya bir parça dokundum. Televole den başkasını icat edemeyen, başyazarlarının Sharon Stone'dan başının nasıl döndüğünü anlattığı makale kaleme aldığı basın ve medyanın bunda çok kabahati vardır.